

βίβασεν. Ὁ Κάρολος λοιπὸν ἔστρεψεν εἰς τὴν μουσικὴν σύνθεσιν πᾶσαν αὐτοῦ τὴν σπουδὴν, πάσας αὐτοῦ τὰς δυνάμεις καὶ πάσας τὰς προσπαθείας. Ἀλλ' ὤφειλεν ὅμως καὶ νὰ ζήσῃ. Σημειωτέον δὲ ὅτι ἦτο καὶ ὑπερήφανος καὶ οὐδέποτε ἠθέλησε νὰ εἶπῃ τι περὶ τῆς δυσχεροῦς καταστάσεώς του, οὔτε εἰς τὸν Βαγιῶ οὔτε εἰς τὸν κ. Ρ * , ὅστις βεβαίως θά τον συνίστα εἰς τὴν δοχίτησαν ἐνὸς τῶν μεγάλων θεάτρων. Αὐτὸς καὶ μόνος εἰζέυρε τὴν δεινὴν θέσιν του, καὶ προσεπάθει νὰ τὴν μετριάσῃ παραδίδων κατ' οἶκον μαθήματα μουσικῆς, ἀντιγράφων μουσικὴν, καὶ τὴν ἐσπέραν παιζῶν ἐν μικρῷ τινι καὶ ἀποκέντρῳ θεάτρῳ. Οὕτως δὲ ἐκέρδαινε τὸν ἐπιούσιον, τὰς δὲ ὑπολειπομένας αὐτῷ ὥρας εἰργάζετο ἀποβλέπων πρὸς τὸ μέλλον ὑπερ' ὑπέσχετο νὰ τον ἀποζημιώσῃ ἀντὶ τῶν τοσούτων θλίψεων καὶ τῶν πικριῶν καὶ ὑπέμενε σιωπῶν.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην τοῦ βίου τοῦ Καρόλου ἐπεχείρησα ἐγὼ μακρὰν ἀποδημίαν. Ἦλθον δὲ νὰ τον ἀποχαιρετίσω ἐν τῷ μικρῷ ἐκείνῳ δωματίῳ ἐν ᾧ τόσας εὐαρέστους ὥρας διήλθον ἄλλοτε μετ' αὐτοῦ.

— Μετὰ τὴν ἐπάνοδόν μου, τῷ εἶπον, θὰ εἶσαι διάσημος καὶ δὲν θὰ ἔλθω νὰ σε ζητήσω πλέον εἰς τοῦτο ἐδῶ τὸ ὑπερφῶν· διότι ἡ δόξα καὶ ἡ τύχη θὰ σ' ἔχῃ πρὸ πολλοῦ εἰς τὴν πρέπουσαν εἰς σὲ θέσιν καὶ ἐγὼ τότε θὰ καυχῶμαι διότι πρῶτος ἐγὼ σ' ἐνόησα καὶ πρῶτος σ' ἐμάντευσα.

— Ὅποιον δὴποτε μ' εὕρῃς, ὑπέλαβεν ὁ Κάρολος, εἴτε ἄσημον εἴτε διάσημον, εἴτε πλούσιον εἴτε πένητα, θὰ μ' εὕρῃς ὅμως εὐτυχέστατον διότι θὰ σ' ἐπαινῶ καὶ καὶ σὲ κατασπασθῶ.

Καὶ ἀπεχωρίσθημεν ὑποσχόμενοι νὰ γράφωμεν συνεχῶς πρὸς ἀλλήλους.

[* ὕπεται τὸ τέλος].

[Κατὰ τὸ γαλλικόν].

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΠΕΡΙ ΟΛΛΑΝΔΙΑΣ

Ἐν Ὀλλανδικῶν σχολείων.— Ὁ χαρακτήρ τῶν Ὀλλανδῶν.

Διατρίβων ἐν Χάγη, τῇ πρωτεύουσῃ τῆς Ὀλλανδίας, ἐπεχείρησα δύο ὥραιās ἐκδρομὰς εἰς τὰ περίεξ.

Τὴν μὲν πρώτην εἰς τὸ χωρίον τοῦ Naaldwijk καὶ ἐκ τοῦ χωρίου τούτου εἰς τὴν παραλίαν, ἐνθα πρόκειται νὰ ἀνοιχθῇ ἡ νέα διώρυξ τοῦ Rotterdam. Χάρις τῇ ἀβρότητι ἐπόπτου τινὸς τῶν σχολείων, ὃν συνώδευον, ἠδυνήθην νὰ ἱκανοποιήσω ἐν Naaldwijk τὴν ζωρῶν ἐπιθυμίαν, ἣν εἶχον τοῦ νὰ ἴδω προκαταρκτικῶν τι σχολείων. Προλαμβάνω δὲ νὰ εἶπω ἀπὸ τοῦδε ὅτι ἡ εὐχαρίστησίς μου ὑπερέβη τὰς προσδοκίας μου. Ἡ οἰκία, ἣτις εἶνε ἐκτισμένη ἐπίτηδες ὅπως χρησιμεύσῃ διὰ σχολεῖον, τυγχάνει μεμονωμένη καὶ συνίσταται μόνον ἐξ ἐνὸς ἰσογείου πατώματος. Ἐν τῷ μικρῷ προθαλάμῳ ὑπῆρχεν ὀλόκληρος σωρὸς ξυλίνων πεδίλων, ἀπερ ἦσαν τὰ ὑποδήματα τῶν μαθητῶν, οἵτινες τὰ ἀ-

ποθέτουσιν ἐκεῖ, εἰσερχόμενοι, καὶ ἀναλαμβάνουσιν αὐτὰ ἐξερχόμενοι. Ἐντὸς τοῦ σχολείου τὰ πικιδία φοροῦσι μόνον τὰς περικνημίδας τῶν καὶ δὲν ὑποφέρουσι παντάπασιν ἐκ τοῦ ψύχους. Αἱ περικνημίδες αὐταὶ εἰσι πυκνόταται, αἱ δὲ αἰθουσαι θερμαί, ὡς ὑπουργικὰ γραφεῖα. Ἄμα τῇ εἰσόδῳ ἡμῶν, οἱ μαθηταὶ ἠγάθησαν, ὁ δὲ διδάσκαλος προὐχώρησε πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ ἐπόπτου. Καὶ αὐτὸς ἀκόμη ὁ πτωχὸς διδάσκαλος τοῦ χωρίου ὠμίλει τὴν γαλλικὴν, εἰς τρόπον ὥστε ἠδυνήθημεν νὰ συνάψωμεν μικρὸν διάλογον.

Ἐν τῇ αἰθούσῃ ὑπῆρχε τεσσαρακοντὰς μαθητῶν ἀρρένων καὶ θηλέων, τεταγμένον χωριστὰ ἔνθεν καὶ ἔνθεν. Ὅλα τὰ πικιδία ἦσαν ξανθὰ, στρογγυλοπρόσωπα καὶ εὐρωστα, ἔχοντα ἀγαθὴν ὄψιν καὶ πρόσωπόν τινα ὁμοιότητα πρὸς μικροῦς πατέρας καὶ μητέρας, δουλιότητα, ἣτις ἤθελε κινήσει τὸ μειδίαμα ὑπαλλήλου τινὸς τοῦ περὶ ἀπογραφῆς τοῦ πληθυσμοῦ γραφείου. Τὸ κτίριον διήρηται εἰς πέντε αἰθούσας, χωριζόμενας ἀπ' ἀλλήλων δι' ὑαλοφράγματος, ὅπερ κλείει ἐκάστην αὐτῶν, ὡς ξύλινον διάφραγμα. Ὅταν ὁ διδάσκαλος μιᾶς τάξεως ἀπουσιάζῃ, ὁ τῆς ἄλλης δύναται νὰ ἐπιτηρῇ τοὺς μαθητὰς τοῦ συναδέλφου του, χωρὶς νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν θέσιν του. Ὅλοι αἱ αἰθουσαι εἰσὶν εὐρύχωροι καὶ φωτίζονται δι' ὑψηλῶν παραθύρων, διηκόντων ἀπὸ τοῦ ἐδάφους μέχρι τῆς ὀροφῆς, ὥστε ὑπάρχει ἐν αὐταῖς ἄπλεστον φῶς, ὡς ἐν ὑπαίθρῳ.

Τὰ θρανία, οἱ τοίχοι, τὸ ἔδαφος, αἱ ὕκλοι, αἱ θερμάστραι, τὰ πάντα ἦσαν καθάρα, ὡς ἐν αἰθούσῃ χοροῦ. Διατηρήσας εἰς τὰς ἀναμνήσεις τῆς μαθητείας μου, τὴν ἐνθυμησὴν ἀκαθάρτων τινῶν μερῶν, ἀπεράσιστα θαυροῦντες νὰ ἐξικριβῶσω οἴκοθεν, πῶς δέκεντο τὰ καθέαστα ἐν Ὀλλανδικῷ σχολείῳ. Εἶδον ὅθεν πᾶν ὅτι ἐπεθύμουν, διαβεβαίω δὲ ὅτι δὲν θὰ εὕρῃ τις μείζονα τάξιν καὶ καθαρὴν εἰς τὰ πρῶτα ξενοδοχεῖα. Ἀκολούθως εἶδον ἀνηρτημένα εἰς τοὺς τοίχους πλεῖστα ἐκ τῶν ἀντικειμένων ἐκείνων, ἅτινα ἐνθυμοῦμαι ὅτι τοσάκις ἐπεθύμησα νὰ ἔβλεπον, ὅτε ἐκαθήμην ἐπὶ τῶν θρανίων, πούτεστι μικρὰς εἰκόνας μὲ χωρογραφίας καὶ πρόσωπα, εἰς ἃ ὁ διδάσκαλος προσαρμόζει διηγῆσεις καὶ διδάγματα, ὅπως κἀλλιον ἐντυπωθῶσιν ἐν τῇ μνήμῃ, εἰκόνας διαφόρων πραγμάτων καὶ ζώων, γεωγραφικούς χάρτας ἐκτετυπωμένους ἐπίτηδες μεγάλους γράμμασι καὶ χρώμασι ζωηροῖς, ἀποφθέγματα, γραμματικούς κανόνας, ἀξιώματα γεγραμμένα διὰ μεγάλων χαρακτῆρων. Ἐν μόνον ἐφάνη μοι κάπως ἀτελες, ἡ καθαρὴ τῶν προσώπων τῶν παιδῶν.

Κατὰ τὴν ὁμολογίαν πολλῶν περιηγητῶν καὶ τινῶν μάλιστα Ὀλλανδῶν, ἐν τῇ χάρῃ ταύτῃ τοσούτη κατανάλωσις ὕδατος ἐνεργεῖται διὰ τὰ πράγματα, ὥστε δὲν μένει πλέον ὕδωρ διὰ τὰ πρόσωπα, καὶ τὸ χειρίστον, οὔτε διὰ τὰς κυρίας αὐτάς. Ἀλλ' ἐάσωμεν τὰς λεπτομερεῖας ταύτας.

Εἰς τινὰ σχολεῖα τῆς Ἑλβετίας ὑπάρχουσι πλυντήρια, ἔνθα τὰ παιδιά ὑποχρεοῦνται νὰ πλύνωνται εἰσερχόμενα καὶ ἐξερχόμενα. Ὅπως μείνω κατὰ πάντα εὐχαριστημένος, ἐπεθύμουν νὰ εὔρω πλυντήρια καὶ ἐν τοῖς ὀλλανδικαῖς σχολαῖσι.

Εἶπον ἀνωτέρω ὁ πτωχὸς διδάσκαλος, ἀλλ' ἡ ἔκφρασις αὕτη εἶνε τρόπος τοῦ λέγειν, καθόσον ἔκτοτε ἔμαθον ὅτι τὰ διδάκτρα αὐτοῦ ἀνέρχονται ἐτησίως εἰς πλείονα τῶν δύο χιλιάδων διακοσίων φράγκων. Ἐκτὸς δὲ τούτου ἔχει τὴν κατοικίαν του δωρεὰν ἐντὸς ὠραίας οἰκίας τοῦ χωρίου. Ἐν Ὀλλανδίᾳ οἱ διδάσκαλοι τῶν προκαταρκτικῶν σχολείων, καὶ οἱ βοηθοὶ αὐτῶν, (διότι ὑπάρχουσι καὶ βοηθοὶ) οὐδέποτε λαμβάνουσι ὀλιγώτερον τῶν ὀκτακοσίων φράγκων. Ἡ μισθοδοσία αὕτη εἶνε ὁ ὑπὸ τοῦ νόμου ὀριζόμενος ἐλάχιστος ὅρος, ὁ πληρωτέος ὑπὸ τῆς κοινότητος. Ἀλλ' οὐδαμοῦ περιορίζονται εἰς τὸν ἀριθμὸν τούτον, τινὲς δὲ δημοδιδάσκαλοι ἔχρουσι τὸν αὐτὸν μισθὸν, ὃν λαμβάνει παρ' ἡμῖν εἰς ἓκ τῶν καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἐν Ὀλλανδίᾳ τὰ τρόφιμα εἰσι πολὺ πλεον ὑπερτιμημένα ἢ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ χώρᾳ, ἀλλ' εἶνε ἐπίσης ἀληθὲς ὅτι οἱ μισθοὶ οὗτοι, ὅστινες φαίνονται ἡμῖν ὑπερογκοί, κρίνονται ἀνεπαρκεῖς ἐκεῖ, διὸ καὶ γίνεται λόγος περὶ αὐξήσεως αὐτῶν. Ὑπάρχει ἀπ' ἐτέρου περιστασίως τι, ἢν δέον νὰ λάθωμεν ὑπ' ὄψιν ἐν τῷ προκειμένῳ παραλληλισμῷ. Ἐνεκα τῆς διαφορᾶς τοῦ ἐθνικοῦ χαρακτῆρος οἱ Ὀλλανδοὶ διδάσκαλοι πολὺ ὀλιγώτερον τῶν ἡμετέρων εὐρίσκονται εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ καταναλίσκωσι τοὺς πνεύμονας, τὴν ὑπομονὴν καὶ τὴν εὐδιαθεσίαν αὐτῶν, τὸ δὲ πλεονέκτημα τούτου ἔχει βεβαίως καὶ αὐτὸ τὴν ἀξίαν του, δεδομένου ὅντος ὅτι ἡ ὑγεία εἶνε πολὺτιμον ἀγαθόν.

Καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ἐν Χάγῃ διατριβῆς μου, ἐσύχναζον εἰς τὴν μεγαλειτέραν λέσχην τῆς πόλεως, ἣτις ἔχει πλεον τῶν δύο χιλιάδων μελῶν καὶ κατέχει εὐρύτατον μέγαρον ἐγγὺς τοῦ **Binnenhof**. Ἐν αὐτῷ ἐποίησα τὰς ἐπὶ τοῦ ὀλλανδικοῦ χαρακτῆρος παρατηρήσεις μου.

Ἐκτὸς τῆς βιβλιοθήκης, τοῦ ἐστιατορίου καὶ τῶν αἰθουσῶν τοῦ παιγνίου, ἡ λέσχη περιέχει ἀναγνωστήριον χάριν συνδιαλέξεως καὶ ἀναγνώσεως ἐφημερίδων, ὕπερ ἀπὸ τῶν τεσσάρων τὸ ἐσπέρας μέχρι τοῦ μεσονυκτίου βεῖθιαι κόσμου. Ἐκεῖ εὐρίσκει τις καλλιτέχνας, καθηγητὰς, ἐμπόρους, βουλευτὰς, ὑπαλλήλους, ἀξιωματικούς. Οἱ πλείστοι ἔρχονται ἐνταῦθα, ἵνα πῖωσιν ἐν ποτήριον πρὸ τοῦ δείπνου μεθ' ὃ ἐπιστρέψουσιν, ἵνα λάθωσι τὸν καφὲν αὐτῶν καὶ ἐνδυναμώσωσι τὸν στόμαχον διὰ μικροῦ ῥοφήματος τοῦ προσφιλοῦς ποτοῦ. Σχεδὸν πάντες λαλοῦσι, καὶ ὁμοῦ δὲν ἀκούει τις εἰμὴ ἐλαφρὸν ψίθυρον. Καμμύων τοὺς ὀφθαλμοὺς νομίζει τις ὅτι ὑπάρχουσι τρεῖς ὀλιγώτερα τῶν πραγματικῶν πρόσωπα. Διέλθετε τὰς ἀπίστους γυν

νίας τῆς αἰθούσης, οὐδεμίαν θὰ εἴδητε σφοδρὰν χειρονομίαν, οὐδεμίαν θὰ ἀκούσητε λέξιν προφερομένην δυνατώτερον τῆς ἄλλης. Εἰς ἀπόστασιν δέκα βημάτων ἀπὸ τινος ὀμίλου δὲν αἰσθάνεσθε ὅτι ὀμιλοῦσι, δὲν βλέπετε εἰμὴ μόνον τὴν κίνησιν τῶν χειλέων. Βλέπει τις πολλοὺς σωματώδεις ἀνθρώπους μὲ εὐρυτάτας γνάθους καὶ ἄνευ μὲν μυστάκων, ἀλλ' ἔχοντας τὸ πρόσωπον περιτετειχισμένον ἐντὸς γενείου δίκην περιδεραίου, ἀγορεύοντας, χωρὶς νὰ ὑψώσωσι τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑπερᾶνω τοῦ τραπέζιου καὶ χωρὶς νὰ ἀποθέσωσι τὸ ποτήριόν των.

Σπανιώτατα ἀνακαλύπτει τις, ἐν μέσῳ τῶν γονδρῶν τούτων προσώπων, ζωηρὰν καὶ πνευματώδη φυσιογνωμίαν, ὡς τὴν τοῦ Ἐράσμου, ἢν πολλοὶ θεωροῦσιν, ἀτόπως κατ' ἐμὲ, ὡς τὸν ἀληθῆ ὀλλανδικὸν τύπον.

Ὁ ἀνοίξας εἰς ἐμὲ τὰς θύρας τῆς λέσχης φίλος μοι παρέσχε τὴν γνωριμίαν πολλῶν μελῶν αὐτῆς. Ἡ μετὰ τὸ ὀλλανδικὸν καὶ ἰταλικὸν χαρακτῆρος διαφορὰ δεικνύται πρὸ πάντων εἰς τὰς παρουσιάσεις. Πολλᾶκις τὸ πρόσωπον, εἰς ὃ παρουσιαζόμεν, μόλις ἐποίει ἐλαφρὰν τινα κλίσιν τῆς κεφαλῆς καὶ ἔμενεν ἐπὶ πολλὰ λεπτὰ χωρὶς νὰ ἀνοίξῃ τὰ χεῖλη. Ἐτεκεπτόμην τότε ὅτι τὸ σθεαστὸν πρόσωπόν μου δὲν τῷ ἤρσκειν, ἐφ' ᾧ καὶ ἡσθανόμην ἐγκαρδίως ἀντήχησιν τῆς αὐτῆς ἀντιπαθείας. Μικρὸν μετὰ ταῦτα ὁ εἰσηγητὴς μου ἀνεχώρει καταλείπων με μόνον ἀπέναντι τοῦ ἔχθροῦ μου. Τώρα, ἔλεγον κατ' ἑμαυτὸν, προτιμῶ νὰ ἀποθάνω μᾶλλον ἢ νὰ ἀποτεινῶ εἰς αὐτὸν τὸν λόγον. Ἀλλὰ μετὰ λεπτῶν τιμῶν σιωπῆν ὁ γείτων μου μοι ἔλεγε μετὰ τῆς μεγαλειτέρας σοβαρότητος.—«Ἐλπίζω ὅτι, ἂν δὲν ἔχητε ποσῶς ἄλλας ὑποχρεώσεις, θὰ εὐαρεστηθῆτε νὰ μοι κάμειτε τὴν τιμὴν νὰ δειπνήσητε σήμερον μετ' ἐμοῦ.» Ἐμεινα ἐμβρόντητος ὡς νὰ ἐπιπτα ἐκ τῶν νεφελῶν! Ἐδειπνοῦμεν ὁμοῦ, ὁ δὲ φιλοξενῶν με ἐκάλυπε μεθοδικῶς τὴν τράπεζαν διὰ φιαλῶν διαφόρων οἴνων Βορδῶ, ῥίνου, Καμπανίτου, καὶ δὲν ἀπεχωρίζετο ἀπ' ἐμοῦ, χωρὶς νὰ μὲ ἀναγκάσῃ νὰ δεχθῶ καὶ ἐτέραν πρόκλησιν. Ἐνίοτε ἐζήτουν πληροφορίας τινὰς, ἀλλὰ μόλις καὶ μετὰ βίαις μοι ἀπεκρίνετο, δίδων μοι συγχρόνως νὰ ἐννοήσω, ὅτι ἤμην ἐνοχλητικὸς. Τότε ἔλεγον κατ' ἑμαυτὸν «δὲν εἶνε δυνατόν νὰ εἶνὲ τις πλείοτερον ἀπολίειυτος!» Καὶ ὁμοῦ τὴν ἐπομένην ἡμέραν μοι ἔδιδε πληροφορίας ἐγγράφως, πολλῶ σαφεστέρως, ἀριθεστέρως καὶ λεπτομερεστέρως ἢ ὅσον θὰ ἐτόλμων νὰ ἐπιθυμήσω. Ἐσπέσαν τινὰ παρεκάλεσα ἀξιόλογόν τινα Κύριον, νὰ μοι εὔρῃ, ἀγνωσῶ τί, εἰς ἕνα τῶν ἐξ ἀριθμῶν συνισταμένων ἐκείνων ὠκεανῶν, ὅστινες καλοῦνται Ὀδηγοὶ τῶν Ἐυρωπαϊκῶν σιδηροδρόμων.

Ἐπὶ τινὰς στιγμὰς ἔμενεν ἀπολύτως ἄφωνος, ἐγὼ δὲ ἡσθάνθην ἑμαυτὸν οὐ μικρὸν προσβληθέντα. Ἀκολούθως ἔλαβε τὸ βιβλίον, ἔθηκε τὰ δύο

πτρά του και, με τὴν ὑπομονὴν ἀγίου, ἐφυλλολόγησεν, ἀνέγνωσεν, ἐσημείωσεν, ἐπρόσθεσεν, ἀφῆρσεν ἐπὶ ἡμίσειαν ὥραν, καὶ ἅμα ἐτελείωσε, μοι ἔδωκε τὴν ἀπάντησιν ἔγγραφον, θέσας τὰ διηματουῦσά τῶν ἐν τῇ θήκῃ, χωρὶς μηδεμίαν νὰ προφέρῃ λέξιν.

Πολλοὶ ἐξ ἐκείνων, μεθ' ὧν διηρχόμην τὸ ἐσπέρας, εἶχον τὴν συνήθειαν νὰ ἐπιστρέφωσι παρ' αὐτοῖς εἰς τὰς δέκα ὅπως ἐργασθῶσι, καὶ νὰ ἐπαύονται εἰς τὰς εἰδεκα καὶ ἡμίσειαν ἵνα μείνωσιν ἐκεῖ μέχρι τῆς μίας μετὰ τὸ μεσονύκτιον. Ἄμα ἔλεγον ἅπαξ «πρέπει νὰ ἀναχωρήσω», δὲν ὑπῆρχε τρόπος ὅπως τοὺς ἀναγκάσῃ τις νὰ μεταβάλλωσιν ἀπόφασιν». Ὁ τελευταῖος κτύπος τῆς δωδεκάτης ὥρας μόλις εἶχε σημεῖον, ὅτε εὐρίσκοντο ἤδη ἔξω. Τὴν ἐνδεκάτην δὲ καὶ ἡμίσειαν ἀκριβῶς ἐνεφανίζοντο αὐτῆς ἐπὶ τοῦ κατωπλίου. Οὐδόλως ἐπομένως ἄπορον ἐὰν μετὰ τοιαύτης χρονομετρικῆς κανονικότητος εὐρίσκωσι τὸν καιρὸν νὰ ἐκτελεῖσιν τόσα πράγματα χωρὶς νὰ ὠθῶσι κἀνὲν ἐξ αὐτῶν μέχρι μανίας, καὶ ἐὰν ἀναγινώσκωσι βιβλιοθήκας δλοκλήτους ἐκείνοι, οἵτινες οὐδόλως εἰσὶν ἐξ ἐπαγγέλματος ἀφωτισμένοι εἰς τὴν μελέτην. Δὲν ὑπάρχει βιβλίον ἀγγλικόν, γερμανικόν ἢ γαλλικόν ὅπερ νὰ ἀγνωστῶν, ὅσον μικρὰς καὶ ἂν ἢ ἀξίας. Τὴν γαλλικὴν φιλολογίαν πρὸ πάντων κατέχουσιν εἰς τὰ δάκτυλα. Ὅ,τι δὲ λέγομεν περὶ τῆς γαλλικῆς φιλολογίας κατ' ἰσχυρότερον λόγον ἐφαρμόζεται καὶ ἐπὶ τῆς πολιτικῆς. Ἡ Ὁλλανδία εἶνε μία ἐκ τῶν χωρῶν τῆς Εὐρώπης ἐνθα συρρέει ὁ μεγαλειότερος ἀριθμὸς τῶν ξένων ἐφημερίδων, καὶ ἡ μόνη ἴσως, ἐν ἣ ἐνδιαφέρονται καὶ ὁμιλοῦσι περισσότερον περὶ τῶν ὑποθέσεων τῶν ἄλλων. Ὁ τόπος εἶνε μικρὸς καὶ ἡσυχος, ταχέως δὲ ἐξαντλεῖται τὸ κεφάλαιον τῶν ἡμερησίων νέων. Ἐντὸς δέκα λεπτῶν ἢ συνδιάλειξις διαπερᾶ τὸν Ῥῆνον καὶ διατρέχει τὴν Εὐρώπην. Ἐνθυμοῦμαι ὅτι ἐξεπλάγην οὐκ ὀλίγον ἀκούων ὁμιλοῦντας περὶ τῆς πτώσεως τοῦ ὑπουργείου Scialoia καὶ περὶ ἄλλων ὑποθέσεων, ἀποκλειστικῶς Ἰταλικῶν, ὡς εἰ ἐπρόκειτο περὶ ἐσωτερικῶν ὑποθέσεων τῆς Ὁλλανδίας.

Εἰς τοὺς διαλόγους ἡμῶν ἐν τῇ Λέσχῃ ἠπόρουσαν τὸ κατ' ἀρχὰς μὴ ἀκούων ποτέ τινα νὰ λαμβάνῃ τὸν λόγον ἀπλῶς μόνον ὅπως ἐπιδείξῃ διαλεκτικὴν δεινότητα. Ὅτε ἤνοιγέ τις τὸ στόμα, ἤθελεν ἢ νὰ διατυπώσῃ ἐρώτημά τι, ἢ νὰ ἀναγγεῖλῃ εἰδησίην τινα, ἢ νὰ ἐπιφέρῃ παρατήρησιν. Ἡ τέχνη ἐκείνη τοῦ ἐκθέτειν μακροσκελεῖς περιόδους ἐφ' ἐκάστης ἰδέας, τοῦ ἀφηγεῖσθαι διὰ μακρῶν ἑκαστον γεγονός, τοῦ ἐγείρειν ζητήματα ἐπὶ παντὸς ἀσημάντου ἀντικειμένου, ἢ τέχνη, λέγω, ἐκείνη ἐν ἣ ἡμεῖς οἱ Ἰταλοὶ, Γάλλοι, Ἰσπανοὶ καὶ Ἕλληνες θεωρούμεθα ὡς ἡγεμόνες καὶ διδάσκαλοι, τυγχάνει παντελῶς ἀγνωστος αὐτοῖς. Ἡ συνομιλία δὲν εἶνε παρ' αὐτοῖς ἀνταλλαγὴ ἤχων, ἀλλὰ συναλλαγὴ ἐμπορικῶν πράξεων, οὐδεὶς δὲ καταβάλλει

τὴν ἐλαχίστην προσπάθειαν ὅπως φανῇ σοφός, εὐφραδής, πνευματώδης. Καθ' ἅπαντα τὸν χρόνον τῆς ἐν Χάγῃ διαμονῆς μου, μίαν μόνην εὐφυολογίαν ἤκουσα. Βουλευτὴς τις ὁμιλῶν μοι περὶ τῆς συμμαχίας τῶν ἀρχαίων Βαταβῶν μετὰ τῶν Ῥωμαίων μοι εἶπεν: «Υπῆρξαμεν πάντοτε φίλοι τῶν καθεστηκυῶν ἀρχῶν». Ἐν τούτοις ἡ ὀλλανδικὴ γλῶσσα προσαρμύζεται εἰς τὰ λογοπαίγνια καὶ ἰδοὺ ἐν παραδείγμα. Ὁραία τις ξένη κυρία ἐζήτησεν ἐν προσκεφάλαιον παρὰ τινος νέου λεμβούχου τοῦ Treckschuit, ἀλλ' αὕτη δὲν ἐπέφερε καλῶς τὴν λέξιν καὶ ἀντὶ τοῦ προσκεφαλαίου, ὅπερ ἤθελε, ἐζήτησεν ἐν φίλημα. Αἱ δύο ὀλλανδικαὶ λέξεις ἔχουσι σχεδὸν τὸν αὐτὸν ἦχον. Εὐτυχῶς περιηγητὴς τις, ἐκεῖ παρατυχὼν, παρενόηθη, ὅπως ἐξηγήσῃ τὴν γενομένην παρενόησιν, καθότι ὁ λεμβούχος εἶχεν ἤδη σπογγίσει τὸ στόμα αὐτοῦ διὰ τῆς χειρὸς καὶ ἦν ἕτοιμος.

Σπουδάζοντι τὸν ὀλλανδικὸν χαρακτήρα, οὐδὲν μοι ἐφάνη βεβαίον πάνθ' ὅσα εἰς πλείους συγγράμματα ἀνέγνων, ὅτι δηλαδὴ οἱ Ὁλλανδοὶ συνεθίζουσι νὰ ὁμιλῶσι μετὰ περιττολόγου ματαιοσχολίας περὶ τῶν δυστυχημάτων αὐτῶν. Τοῦναντίον τὸ ἐλάττωμα τοῦτο αὐτοὶ οὐτοὶ προσάπτουσι τοῖς Γερμανοῖς. Δὲν εὖρον αὐτοὺς οὐχ ἦτον οὔτε ἐγωῖστάς, οὔτε φιλαργύρους. Ἰδοὺ χαρακτηριστικόν τι φιλαργυρίας, ὅπερ θέτουσιν εἰς βᾶρος αὐτῶν. Σπεύδω δὲ ἀπὸ τοῦδε νὰ δηλώσω ὅτι οὐδεμίαν δίδω εἰς τὰ λεγόμενα πίστιν. Κατὰ τινα ναυμαχίαν κατὰ τῶν Ἀγγλων, οἱ ἀξιοματικοὶ τοῦ ὀλλανδικοῦ στόλου μετέβησαν δῆθεν ἐπὶ τῶν ἐχθρικών πλοίων, ὧν τὰ πολεμοφόδια ἦσαν ἐντελῶς ἐξηρηλωμένα καὶ ἐπώλησαν εἰς ὑψηλοτάτας τιμὰς πυρίτιδα καὶ σφαίρας, μεθ' ἃ ἤρξατο αὐτῆς ἡ μάχη. Τὴν ἀνυπόστατον ταύτην ἐπὶ φιλαργυρία κατηγορίαν διαψεύδουσιν ὁ πλοῦτος τῆς χώρας, ἡ εὐμερία τῶν κατοίκων, τὰ πολυτελῆ μέγαρα, τὰ εἰς βιβλία καὶ εἰκόνας δαπανώμενα χρηματικά ποσά, καὶ πρὸ πάντων ἡ εὐποιία ἣτις εἶνε τοσοῦτον εὐρεῖα, ὥστε ἡ ὀλλανδικὴ κοινωνία κατέσχε ὡς πρὸς τοῦτο τὴν πρώτην θέσιν ἐν Εὐρώπῃ. Δὲν πρόκειται ἐνταῦθα περὶ ἐπισήμου εὐποιίας λαμβανούσης τὴν ὠθησὶν ἐκ τῆς κυβερνήσεως. Εἶνε φιλανθρωπία ἀθόρητος καὶ πάντῃ ἐλευθέρῃ ἐξασκουμένη ὑπὸ μεγάλων καὶ ἰσχυρῶν εταιριῶν, αἵτινες ἔδρυσαν ἀπειρα καταστήματα, σχολεῖα, βραβεῖα, βιβλιοθήκας, δημῶδεις συναθροίσεις, αἵτινες βοηθοῦν παντοῦ, προπορεύονται τῆς κυβερνήσεως ἐν τοῖς ζητήμασι τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, καὶ ἐκτείνουσι τὴν ἐπιρροὴν αὐτῶν τόσον ἐπὶ τῶν μεγάλων πόλεων ὅσον καὶ ἐπὶ τῶν ἀσημοτέρων χωριῶν, περιλαμβάνουσαι ὅλας τὰς θρησκευτικὰς αἱρέσεις, ὅλας τὰς ἡλικίας, ὅλα τὰ ἐπαγγέλματα καὶ ὅλα τὰ δυστυχήματα. Εἶνε τέλος εὐποιία δυνάμει τῆς ὁποίας δὲν ὑπάρχει ἐν Ὁλλανδίᾳ πτωχὸς ἄνευ ἐστίας ἢ ἐργάτης ἄνευ ἐργασίας. Ἄπαντες οἱ συγγραφεῖς οἱ σπουδάσαν-

τες τὴν Ὀλλανδίαν διακηρύττουσι συμφώνως, ὅτι δὲν ὑπάρχει ἴσως Κράτος ἐν Εὐρώπῃ, ἔνθα, σχετικῶς πρὸς τὸν ἀριθμὸν τοῦ πληθυσμοῦ, αἱ εὐποροὶ τάξεις προσέρχονται μετὰ τηλικαύτης γενναιοδωρίας εἰς ἀρωγὴν τῶν ἐνδεστέρων.

Ταῦτα λέγοντες δὲν ἐννοοῦμεν ὅτι ὁ Ὀλλανδικὸς λαὸς δὲν ἔχει ἐλαττώματα. Τὸ κυριώτερον αὐτοῦ ἐλάττωμα εἶνε, ἐὰν πρέπη νὰ λογισθῇ ὡς ἐλάττωμα, ἡ ἔλλειψις τῶν προσόντων ἐκείνων, ἅπερ εἶδει νὰ ἐνυπάρχουσιν ὡς λάμψις καὶ θέλγητρον τῶν ἀρετῶν του. Ἐν τῇ σταθερότητι αὐτοῦ ἠδύνατό τις νὰ εὔρη εἰδός τι πνεύματος, ἐν τῇ τιμιότητι γλισχρότητα, ἐν τῇ ψυχρότητι ἔλλειψιν αὐτοβουλίας καὶ αἰσθήματος, ἔλλειψιν τέλους πράγματός τινος, ὅπερ εἶνε τὸ ἄνθος, οὕτως εἶπειν, τῆς ἀγάπης, τῆς γενναιότητος, τῆς ἀληθοῦς μεγαλοψυχίας. Πλὴν καθ' ὅσον προσπαθεῖ τις νὰ γνωρίσῃ αὐτὸν καλλίτερον, κατὰ τοσοῦτον διαστάζει νὰ ἀπαγγεῖλῃ κρίσεις τοσοῦτον αὐστηράς, καὶ αἰσθάνεται αὐξάνον πρὸς αὐτὸν τὸ αἶσθημα τοῦ σεβασμοῦ καὶ τῆς συμπαιθείας. Ὁ Βολταίρος ὁμιλῶν περὶ Ὀλλανδίας, ἠδυνήθη νὰ ἀπαγγεῖλῃ τὸ περίφημον αὐτοῦ λόγιον: «Adieu, canaux, canards, canaille». Ὑποχρεωθεὶς ὅμως νὰ ἐκφέρῃ σοβαρὰν τινα κρίσιν ἐπὶ τῆς χώρας ταύτης οὐδόλως ἐπελάθετο ὅτι ἐν τῇ πρωτεύουσῃ αὐτῆς δὲν εὔρεν οὔτε ἀεργον, οὔτε πτωχόν, οὔτε ἄσωτον, οὔτε αὐθάδη, ὅτι εἶδε παντοῦ ἐδρευούσας τὴν ἐργασίαν καὶ μετριοφροσύνην. Ὁ Λουδοβίκος Ναπολέων ἐκήρυττεν ὅτι οὐδεὶς εὐρωπαϊκὸς λαὸς δὲν ἀνεβίβασεν εἰς σημεῖον τοσοῦτον ὑψηλὸν, ὅσον ὁ ὀλλανδικός, τὴν ὀρθὴν κρίσιν καὶ τὸ ἔμφυτον αἶσθημα τῆς δικαιοσύνης καὶ τοῦ λογικοῦ. Ὁ Καρτέσιος ἐποίει περὶ αὐτοῦ τὸν μεγαλείτερον ἔπαινον, ὃν φιλόσοφος ἠδύνατο νὰ πλέξῃ προκειμένου περὶ λαοῦ. Κατ' αὐτὸν, τῶνόντι εἰς οὐδεμίαν ἄλλην χώραν ἀπολαύει τις μεζόνος ἐλευθερίας ἢ ἐν μέσῳ τῶν Ὀλλανδῶν. Ὁ δὲ Κάρολος Β' ἀπένειμεν αὐτοῖς τὸν ὀραιότερον ἔπαινον, ὃν ἡγεμῶν δύναται νὰ δώσῃ εἰς λαόν. «Δὲν ὑπάρχουσιν, εἶπε, καλλίτεροι ὑπήκοοι καὶ χειρότεροι δοῦλοι». Ἀγγλος τις ἔγραφεν ὅτι οἱ Ὀλλανδοὶ ἐμπνέουσιν ὑπόληψιν, μὴ δυναμένην ὅμως νὰ φθάσῃ μέχρις ἀγάπης. Ἴσως δὲν τοὺς ὑπελήπτετο ἀρκούντως.

[Ἐκ τῶν τοῦ De Amicis].

Γ Γ.

Γάλλος τις ὑπουργός, γνωστὸς διὰ ταχύτητα περὶ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν καθηκόντων του, καὶ ὅστις ἀπασῶν τῶν διασκεδάσεων μετείχε συγχρόνως, ἠρωτήθη ποτὲ πῶς ἠδύνατο νὰ συμβιβάσῃ τὴν ἐργασίαν μετὰ τῶν τέρψεων.

— Ἀπλῶς, ἀπήντησεν, ἐπειδὴ οὐδέποτε ἀναβάλλω διὰ τὴν ἐπαύριον ὅ,τι δύναμαι νὰ πράξω σήμερον».

ΕΚΕΙΝΟΣ

Τριγύρω του νιάτα περνοῦν χαρωπὰ,
Μιλοῦν, ζευγαρώνουν, γελοῦνε οἱ ἄλλοι,
Κι' ἐκεῖνος σωπαίνει ὄχρὸς κι' ἀκουμπᾷ
Ἐπὶ τὸ χέρι ἐπάνω γλυκὰ τὸ κεφάλι.

Διαβαίνει μιὰ κόρη, γοργὰ τὸν θωρεῖ,
Καὶ μ' ἕνα γοργότερο γέλιο της λέει:
«Ἀχ! νάξερα ποῖά εἶν' ἐκεῖν' ἡ σκληρὴ
Ποῦ τόσῳ βαθεῖα τὴν καρδοῦλα του καίει!»

Τὸν βλέπει μιὰ μάνα, καὶ πῶς τὸν ποιεῖ!
«Φτωχὸ παλληκάρη! δὲ θάχῃ μαννοῦλα...»
Βαθύπλοτος γέρος πετᾷ μιὰ φωνή:
«Τὴν ἄδεια του κλαίει ὁ μαῦρος σακκοῦλα».

Τρανὸς βουλευτὴς ἐμπροστά του περνᾷ
Καὶ λέει μὲ τρανῆς βεβαιότητος σχῆμα:
«Σὲ ὄνειρ' οὐς του μεγάλο γυρνᾷ»
Ποῖός ξερεῖ μὴν εἶν' ὄνειρό του τὸ Βήμα!»

Τριγύρω του νιάτα περνοῦν χαρωπὰ,
Μιλοῦν, ζευγαρώνουν, γελοῦνε οἱ ἄλλοι,
Κι' ἐκεῖνος σωπαίνει ὄχρὸς, κι' ἀκουμπᾷ
Ἐπὶ τὸ χέρι ἐπάνω γλυκὰ τὸ κεφάλι.

Γιὰ Βήματος δόξαις δὲν ἔχει τρεμοῦλα
Κι' ἀπ' ὅλα τὰ εὔγε αὐτὸς ἀγαπᾷ
Τοῦ γέρου φτωχοῦ τὴ θλιμμένη εὐχῶδλα,
Ἐπὶ τὸ δίσκο του ὅταν ἐλέη σκορπᾷ.

Ὁρφάνις φαρμάκι δὲν ἤπιεν ἀκόμα,
Καλότυχος γέρνε σὲ μάνας πλευρό
Καὶ πλούτη; Σ τῆς μάνας του βρῖσκει τὸ στόμα
Τὸν πῖθ ἀκριβόνε φιλιῶν θησαυρό.

Ὁ ἔρωσ ταῖς πῖθ του βαθεῖαις εὐωδίαις
Ταῖς σκόρπισεν ὅλαις ἐς αὐτὴ τὴν καρδιά
Μὰ τώρα διψᾷ πῖθ ἠψαλταῖς εὐτυχίαις,
Πῖθ ἄσπρου ἀνθοῦ λαχταρεῖ μυρουδιά.

Συχνὰ ἐς τῆς καρδιάς του τὰ πύρινα βῆθη
Αὐτιάζεται ἤχους κρυφῆς μουσικῆς
Καὶ βάλσαμο θέλει ἐς τοῦ κόσμου τὰ πάθη
Νὰ χύσῃ τοὺς ἤχους σὲ στίχους γλυκεῖς.

Τὴν ἀπλαστὴ θέλει αὐτὴ μουσικὴ
Νὰ πλάσῃ σὲ στίχων στροφαῖς φερωμέναις,
Καθὼς ὁ τεχνίτης σὲ πέτρα λευκὴ
Ἀγάλματος δίνει θωριαῖς χιονισμέναις.

Γιὰ τοῦτο ἔμπροστά του ἐνῶ χαρωπὰ
Μιλοῦν, ζευγαρώνουν, γελοῦνε οἱ ἄλλοι,
Ἐκεῖνος σωπαίνει ὄχρὸς κι' ἀκουμπᾷ
Ἐπὶ τὸ χέρι ἐπάνω γλυκὰ τὸ κεφάλι.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ.

Ὁ πλουσιώτερος ἄνθρωπος τῆς ὑψηλίου, εἰς Ἀμερικανὸς, ἀφίκετο πρό τινος εἰς Παρισίους. Ὁ νέος οὗτος σύγχρονος Κραῖτος ὀνομάζεται Βανδερβιλ καὶ κατέχει περιουσίαν 2,500,000,000 φράγκων!

Ὁ κ. Βανδερβιλ δὲν ἀπέκτησε μόνος τὸ κολοσσαῖον τοῦτο ποσόν, ἀλλ' ἐδιπλασίασε τὸ καταλιφθὲν αὐτῷ παρὰ τῶν γονέων του.

Μεταξὺ τῶν ἰδιοκτησιῶν του ἀναφέρεται καὶ ὀλόκληρός τις σιδηροδρομικὴ γραμμὴ.